

## Anmälan om svar på remiss Avskaffande av systemet med etableringslotsar (Ds 2015:26)

Remiss från Arbetsmarknadsdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Anmälan om svar på remiss "Avskaffande av systemet med etableringslotsar" (Ds 2015:26) godkänns.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

**Föredragande borgarrådet Emilia Bjuggren** anför följande.

### Ärendet

Arbetsmarknadsdepartementet föreslår att Arbetsförmedlingens krav på att tillhandahålla ett eller flera valfrihetssystem som ger nyanlända rätt att välja en etableringslots ska upphöra att gälla från den 1 januari 2016. Stockholms stad har beretts möjlighet att lämna synpunkter på departementets förslag. På grund av kort remisstid under sommaren då kommunstyrelsen inte sammanträder har skrivelsen besvarats av arbetsmarknadsnämnden.

### Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och arbetsmarknadsnämnden.

*Stadsledningskontoret* delar arbetsmarknadsdepartementets uppfattning om att systemet med etableringslotsar bör avskaffas.

*Arbetsmarknadsnämnden* tillstyrker arbetsmarknadsdepartementets förslag om att avskaffa systemet med etableringslotsar och borttagande av paragrafer 11-13§§ i lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Nämnden anser dock att det bör göras en analys över hur behovet av socialt stöd bland nyanlända ska tillgodoses och understryker vikten av att det även fortsättningsvis ska finnas en aktör som har ansvaret för samordningen av olika insatser och för en sammanhållen planering för individen.

### Mina synpunkter

Systemet med etableringslotsar inom ramen för etableringsreformen har visat sig vara ineffektivt i bemärkelsen att de ej lyckats förmedla arbeten. Än värre är att systemets uppbyggnad bidragit till korruption och brottslig verksamhet. Det är en

onödig privatisering och ett slöseri med skattepengar, och därmed helt nödvändigt att regeringen nu avvecklar etableringslotsarna.

Nyanlända invandrares behov av socialt och praktiskt stöd för etablering i det svenska samhället och på arbetsmarknaden kommer dock inte att upphöra. För att garantera ett gott mottagande och en effektiv etablering behövs ett förtydligande av hur och av vem dessa behov ska tillgodoses. Det är av vikt att den analysen även innefattar ett jämställdhetsperspektiv som särskilt belyser kvinnors behov av stöd och insatser. Systemet för etablering måste tillföras nödvändiga resurser som säkerställer att nyanländas väg in i det svenska samhället är enkel och snabb. Det är en investering för framtiden.

I övrigt hänvisas till vad som sägs i stadens promemoria.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Anmälan om svar på remiss ”Avskaffande av systemet med etableringslotsar” (Ds 2015:26) godkänns.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 12 augusti 2015

EMILIA BJUGGREN

#### Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Remiss av Avskaffande av systemet med etableringslotsar (DS 2015:26)

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Reservation** anfördes av borgarråden Anna König Jerlmyr och Cecilia Brinck (båda M) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Föredragande borgarrådets förslag godkänns delvis.
2. Därutöver anføres följande.

Jobbtorgen är till för den som är arbetslös och har försörjningsstöd. I och med etableringsreformen lyftes nyanlända bort från Stockholms stad och ska istället få hjälp med sin etablering av Arbetsförmedlingen. Jobbtorgen, med sitt breda anslag och individfokuserade arbetssätt, har kunskap om hur den lokala arbetsmarknaden ser ut och vilka krav den ställer. Det gör att de många gånger når målgruppen nyanlända bättre. Därför vore det önskvärt att etableringsinsatserna för Stockholms stad övergick från att vara statens och Arbetsförmedlingens ansvar till att vara Stockholms stads och Jobbtorgens. Samtidigt behöver det skapas reella förutsättningar för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden i form av stöd- och utbildningsinsatser och nya vägar till jobb.

Vår farhåga i ärendet och utifrån föredragande borgarråds synpunkter handlar om att den rödgröna regeringen och deras partikollegor i Stockholms stadshus underskattar det komplexa med att etablera nyanlända. Att regeringen saknar en trovärdig lösning på utmaningen gällande nyanländas etablering på arbetsmarknaden.

**Reservation** anfördes av borgarrådet Lotta Edholm (FP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att anmälan om svar på remiss ”Avskaffande av systemet med etableringslotsar” (Ds 2015:26) godkänns.
2. Att ärendet omedelbart justeras.
3. Därutöver anfördes följande

Tanken med etableringslotsarna var att ge en sammanhållen väg in i det svenska samhället med ett större fokus på jobb och språkkunskaper.

Tyvärr har vi kunnat se att Arbetsförmedlingen har brustit kraftigt i sin kvalitetskontroll och i hur man har handlat upp utförarna. Vi har också kunnat se att etableringslotsarna inte har kunnat bryta en djupt rotad omhändertagandementalitet och flytta fokus till att snabbt komma i utbildning och jobb.

Vi motsätter oss därför inte att systemet med etableringslotsar avvecklas. Vi ser dock att regeringen inte har tänkt igenom vilka insatser som ska erbjudas istället. Istället för att presentera reformer för en snabbare introduktion i det svenska samhället med fokus på jobb och kunskaper i svenska tycks regeringen anse att befintliga åtgärder räcker.

Vi har mycket svårt att se hur ett avskaffande av etableringslotsarna, utan att någon annan åtgärd införs i deras ställe, skulle bidra till att korta tiden det tar för en nyanländ att komma i arbete.

Risken är också att den föreslagna återgången till ett system där Arbetsförmedlingen avgör vilka insatser som ska erbjudas den enskilde innebär en ökad byråkrati och en försämrad rättssäkerhet och likvärdighet. Ett oerhört stort ansvar läggs på de enskilda handläggarna, som redan idag måste arbeta under en stor arbetsbelastning. Reformen ställer mycket stora krav på att Arbetsförmedlingen tidigt beslutar om insatser så att inte den enskilde måste vänta på åtgärder i passivitet.

Vi vill till sist anmärka att en tanke med etableringslotsarna var att den enskilde själv skulle kunna välja lots. När etableringslotsarna nu avskaffas på det sätt som föreslås är risken stor att makten istället flyttar till Arbetsförmedlingens handläggare, vilket riskerar leda till en inskränkning av den enskildes valfrihet och möjlighet att påverka sin etablering i det svenska samhället.

### **Kommunstyrelsen**

**Reservation** anfördes av Anna König Jerlmyr, Dennis Wedin, Johanna Sjö, Markus Nordström och Jonas Nilsson (alla M) med hänvisning till Moderaternas reservation i borgarrådsberedningen.

**Reservation** anfördes av Lotta Edholm (FP) med hänvisning till Folkpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

## Remissammanställning

### Ärendet

Den 1 december 2010 infördes lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare med syfte att underlätta och påskynda nyanländas etablering i samhälls- och arbetslivet. Enligt lagen ska Arbetsförmedlingen tillhandahålla ett eller flera valfrihetssystem som ger nyanlända rätt att välja en etableringslots.

Arbetsmarknadsdepartementet föreslår att detta krav ska upphöra att gälla den 1 januari 2016.

Stockholm stad har fått möjlighet att lämna synpunkter på departementets förslag. På grund av kort remisstid under sommaren då kommunstyrelsen inte sammanträder har remissen besvarats av arbetsmarknadsnämnden.

Etableringslotsen är en fristående aktör med syfte att stödja den nyanlända individen utifrån dennes livssituation. Lotsens arbete var tänkt att underlätta och påskynda nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet. I december 2014 hade 82 procent av de nyanlända en etableringslots, totalt 31 800 personer. Vid samma tidpunkt fanns 353 leverantörer som erbjöd lots på 1455 platser. Lotsen träffade personen i genomsnitt 3,5 timmar i månaden. Marknaden för etableringslotsar utgjordes till 73 procent av aktiebolag medan aktörer inom civilsamhället motsvarade 7 procent av marknaden.

Flera brister i systemet för etableringslotsar har konstaterats av Riksrevisionens granskning (RiR 2014:14) liksom Statskontoret (2012:22). Bland annat konstateras att tjänsten inte är en effektiv insats för att påskynda etableringen i arbetslivet. Den 20 februari 2015 avslutade Arbetsförmedlingen samtliga avtal med etableringslotsar då det uppdagats att säkerhet och kvalitet inte längre kunde garanteras, att klagomål på oegentligheter och brottslig verksamhet i systemet eskalerat samt att offentliga medel bör användas på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt.

Arbetsmarknadsdepartementet gör bedömningen att det inte finns behov av ytterligare ändringar då etableringslotsarna avskaffas.

### Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och arbetsmarknadsnämnden.

### Stadsledningskontoret

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 3 juni 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar arbetsmarknadsdepartementets uppfattning om att systemet med etableringslotsar bör avskaffas. Departementet anser att det inte finns behov av att införa nya insatser till följd av att systemet med etableringslotsar avskaffas eftersom det åligger Arbetsförmedlingen att erbjuda de insatser som är lämpliga utifrån den nyanländes behov. Stadsledningskontoret kan sympatisera med denna uppfattning under förutsättning att Arbetsförmedlingen ges förutsättningar att säkerställa att så också blir fallet. Med avseende på ansvarsfördelningen mellan kommun och stat kan konstateras att kommunerna, som samhällets yttersta skyddsnät, fått kompensera för brister inom de statliga verksamheterna vilket bland annat inneburit att kommunerna byggt upp egna omfattande

arbetsmarknadsverksamheter. Regeringen behöver således noggrant följa arbetsförmedlingens styrning och kontroll så att de nyanlända ges det anpassade stöd de är berättigade till och så att behov av ytterligare kompensatoriska insatser från kommunerna kan undvikas.

## **Arbetsmarknadsnämnden**

**Arbetsmarknadsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 9 juni 2015 följande.

Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

*Reservation* anfördes av Johanna Sjö m.fl (M), och Johan Fälldin (C), *bilaga 1*.

*Reservation* anfördes av Gulan Avci (FP), *bilaga 1*.

*Ersättaryttrande* gjordes av Ofelia Namazova (KD), *bilaga 1*.

**Arbetsmarknadsförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 28 maj 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen tillstyrker arbetsmarknads-departementets förslag om att avskaffa systemet med etableringslotsar och borttagande av paragrafer 11-13 §§ i lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Förvaltningen ställer sig även positiv till att Arbetsförmedlingen ges möjlighet att avgöra vilken arbetsmarknadsinsats som är lämplig utifrån den enskildes behov och inte utifrån en i förväg upphandlad tjänst.

Remissen belyser dock inte alls de konsekvenser för den enskilde som kan följa av att det sociala stödet upphör när lots tjänsten avslutats. Förvaltningens erfarenhet är att flertalet nyanlända är i behov av socialt stöd men att behovet och omfattningen varierar från person till person. Förvaltningen anser att det därför bör göras en analys över hur behovet av socialt stöd hos de nyanlända ska tillgodoses samt förtydliga ansvaret mellan olika aktörer för att stödja nyanlända i praktiska frågor relaterade till hur de ordnar sitt liv i Sverige och till deras behov av myndighetskontakter exempelvis med vårdgivare, barnomsorg och skola. Analysen bör också omfatta eventuella kostnader som kan följa av förslagen.

Det är av vikt att analysen innefattar ett jämlikhetsperspektiv och bör särskilt belysa kvinnors eventuella behov av särskilt stöd och insatser. Enligt Regeringens budgetproposition för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr 13) deltar kvinnor och män i ungefär lika stor utsträckning i etableringsuppdraget. Det finns emellertid fortfarande stora skillnader när det gäller innehållet i etableringsplanerna. Färre kvinnor än män deltar i arbetsmarknadsutbildning, förberedande utbildning och arbetspraktik. Kvinnor arbetar mer sällan jämfört med män och färre kvinnor än män har valt en lots. Kvinnor får också vänta längre på att påbörja sina insatser.

Mot bakgrund av att den enskilde kan behöva stöd från många olika aktörer vill förvaltningen understryka vikten av att det även fortsättningsvis finns en aktör som har ansvaret för samordningen av samtliga insatser och för en sammanhållen planering för individen.

## **Reservationer m.m.**

### **Arbetsmarknadsnämnden**

*Reservation* anfördes av Johanna Sjö m.fl (M) och Johan Fälldin (C), enligt följande.

Förslag till beslut

- Att delvis godkänna förvaltningens förslag
- Att därutöver anförda följande

Jobbtorgen är till för den som är arbetslös och har försörjningsstöd. I och med etableringsreformen lyftes nyanlända bort från Stockholms stad och ska få hjälp med sin etablering av Arbetsförmedlingen. Samtidigt ser vi hur Jobbtorgen med sitt breda anslag och individfokuserade arbetssätt många gånger når den målgruppen bättre. Därför vore det önskvärt att etableringsinsatserna övergick från att vara statens och Arbetsförmedlingens ansvar till att vara Stockholms och Jobbtorgens.

*Reservation* anfördes av Gulan Avcı (FP) enligt följande.

Förslag till beslut

- Att som svar på remissen anförda följande:

Tanken med etableringslotsarna var att ge en sammanhållen väg in i det svenska samhället med ett större fokus på jobb och språkkunskaper.

Tyvärr har vi kunnat se att Arbetsförmedlingen har brustit kraftigt i sin kvalitetskontroll och i hur man har handlat upp utförarna. Vi har också kunnat se att etableringslotsarna inte har kunnat bryta en djupt rotad omhändertagandementalitet och flytta fokus till att snabbt komma i utbildning och jobb.

Vi motsätter oss därför inte att systemet med etableringslotsar avvecklas. Vi ser dock att regeringen inte har tänkt igenom vilka insatser som ska erbjudas istället. Istället för att presentera reformer för en snabbare introduktion i det svenska samhället med fokus på jobb och kunskaper i svenska tycks regeringen anse att befintliga åtgärder räcker.

Vi har mycket svårt att se hur ett avskaffande av etableringslotsarna, utan att någon annan åtgärd införs i deras ställe, skulle bidra till att korta tiden det tar för en nyanländ att komma i arbete.

Risken är också att den föreslagna återgången till ett system där Arbetsförmedlingen avgör vilka insatser som ska erbjudas den enskilde innebär en ökad byråkrati och en försämrad rättssäkerhet och likvärdighet. Ett oerhört stort ansvar läggs på de enskilda handläggarna, som redan idag måste arbeta under en stor arbetsbelastning. Reformen ställer mycket stora krav på att Arbetsförmedlingen tidigt beslutar om insatser så att inte den enskilde måste vänta på åtgärder i passivitet.

Vi vill till sist anmärka att en tanke med etableringslotsarna var att den enskilde själv skulle kunna välja lots. När etableringslotsarna nu avskaffas på det sätt som föreslås är risken stor att makten istället flyttar till Arbetsförmedlingens handläggare, vilket riskerar leda till en inskränkning av den enskildes valfrihet och möjlighet att påverka sin etablering i det svenska samhället.

*Ersättaryttrande* gjordes av Ofelia Namazova (KD) enligt följande.

Jobbtorgen är till för den som är arbetslös och har försörjningsstöd. I och med etableringsreformen lyftes nyanlända bort från Stockholms stad och ska få hjälp med sin etablering av Arbetsförmedlingen. Samtidigt ser vi hur Jobbtorgen med sitt breda anslag och individfokuserade arbetssätt många gånger når den målgruppen bättre. Därför vore det önskvärt att etableringsinsatserna övergick från att vara statens och Arbetsförmedlingens ansvar till att vara Stockholms och Jobbtorgens.